

HEJ förskola!

#4 2023

TEMA:
Relationer!

5 tips för den viktiga
introduktionen

Tävla och vinn **ny bok**
i Kompis-serien

Så läser du med
barn som är
nya i svenska
språket

Barbro Westlund
– därför ska du arbeta
med faktabilderböcker

**NATUR &
KULTUR**

En tidning från Natur & Kultur Läromedel

NATUR &
KULTUR

Utmana de äldsta barnen i förskolan

Låt barnen följa med våra kompisar Väpplarna för att med lek och nyfikenhet utforska olika ämnen! Väpplarna utgår från strävansmålen i Lpfö18 och innehåller mängder med övningar som utmanar de äldsta barnen inom språk, matematik, naturvetenskap och teknik samt socialt samspel.

Väpplarna

Väpplarna

V som i
Väpplarna

Väpplarnas
pysselbok

MIN BOK

Hanna Rydqvist

Till Väpplarna finns en handledning och lärarwebb med övningar och bildmaterial. Det finns också en arbetsbok till barnen, en fristående högläsningsbok – V som i väpplarna samt en pysselbok.

Nyhet!

Väpplarnas pysselbok är en kreativ, pedagogisk och klurig bok med fokus på finmotorik.

Läs mer på nok.se/vapplarna

Hej!

Välkommen till *Hej Förskola!*, mitt i augusti och uppstartstid!

I det här temanumret om **relationer** kommer du att få ta del av tips, tankar och kunskap som vi hoppas är ett stöd för dig i något av det viktigaste vi har – relationerna. För det är ju, som alla pedagoger vet, trygga relationer som är grunden till att lärande kan ske.

Läs mer i artiklarna om anknytning och om introduktion, högaktuella ämnen just nu när förskolan ska välkomna barnen efter sommaren.

Vi delar bland annat med oss av ett tips på en aktivitet med fokus på samspel och empati som är passande för en ny grupp.

Läs också i slutet av tidningen om hur ritprat kan vara en metod för att stötta kommunikation och socialt samspel.

Hej Förskola! innehåller så klart en hel del annat också. Ni kommer exempelvis få inspiration till högläsning, mängder av boktips och vi slår ett slag för faktabilderbokens plats i förskolan i artikeln med Barbro Westlund. Missa inte det.

God läsning!

Patricia Blomkvist,
Förläggare Natur & Kultur
Läromedel och Akademi

Illustration: Micaela Favilla

Innehåll

Arbeta med faktabilderböcker	4
Läsning med barn som är nya i svenska språket	6
Övning från aktivitetskort	7
Boktips	8
Hej illustratör!	9
Tips	10
Tävling	11
Anknytning i förskolan	12
Den viktiga introduktionen	14
Nå fram genom ritprat	16
Tips	18
Hej förskolepedagog!	19

Hej förskola! #4 2023

Ges ut av: Natur & Kultur

Redaktör: Tess Wallenberg

Grafisk form: Bäck

Omslagsfoto: Nathan Dumlao/Unsplash

nok.se/laromedel

För nyhetsbrev: Anmäl dig på

nok.se/nyhetsbrev

Vill du kontakta oss och komma med förslag till kommande nummer av tidningen eller har du kommentarer kring något du läst?

Läs mer på nok.se/hejforsskola

Facebook: Natur & Kultur Förskola

Instagram: @nokforsskola

Natur & Kultur

Varje gång du väljer förlaget Natur & Kultur är du med och bidrar till något större. Vi är en oberoende stiftelse som ska göra skillnad i samhället. Förutom att inspirera till läsande och lärande stärker vi röster i det demokratiska samtalet genom priser, stipendier och stöd. **Vi ger ordet till fler.**

Så stärker du barnens språk med faktabilderböcker

Barbro Westlund

Med läsförståelse i centrum

Barbro Westlund är lektor i läs- och skrivutveckling, före detta lärarutbildare vid Stockholms universitet och klasslärare. Hon har disputerat i didaktik med fokus på hur man stödjer och bedömer elevers läsförståelse. Hon är en uppskattad författare och föreläsare som genom åren har fått flera priser och utmärkelser, senast Läromedelsförfattarnas pris 2021. Boken *Arbeta med faktabilderböcker i förskolan. Varför och hur?* finns ute nu.

I sin nya bok går Barbro Westlund på djupet med värdet av att arbeta med faktabilderböcker i förskolan. »Små barn har ett naturligt intresse för att förstå världen omkring sig, och den nyfikenheten bör vi ta tillvara«.

»Förskolan ska givetvis fortsätta att arbeta med sagor, fantasy och vardagsrealistiska berättelser. Men det är viktigt att skapa en balans i arbetet med olika textgenrer«, säger Barbro Westlund.

Barbro Westlund är en av landets mest framstående forskare inom läsforskning och en välkänd profil inom läs- och skrivutveckling. I *Arbeta med faktabilderböcker i förskolan* beskriver hon varför man i förskolan bör arbeta med faktabilderböcker och hur man kan göra det. Boken är indelad i fem delar, där en ger verktyg för hur man både kan organisera och fördela utbildningsansvaret på förskolan vid arbete med faktabilderböcker.

»Aktivt arbete med faktabilderböcker utifrån ett språkfrämjande syfte bör få ett större utrymme än vad det har i dag. Faktabilderböcker används oftast vid temaarbeten, men inte specifikt för att stärka barnens språk«, säger Barbro Westlund.

Högläsning och samtal utifrån faktabilderböcker låter barnen tillägna sig ämneskunskaper, samtidigt som de utvecklar ett kunskapsrelaterat resonemangsspråk. Arbetssättet innebär att barnen får pedagogens stöd i att resonera om fakta på ett förståeligt sätt.

»Faktakunskap inbegriper också att alltmer förstå abstrakta sammanhang om exempelvis hållbar utveckling och näringskedjan. Dessa samband förklaras på ett lättillgängligt och åskådligt sätt i faktabilderböcker som riktar sig till förskolan«, säger Barbro Westlund.

Barbro Westlunds bok
Arbeta med faktabilderböcker i förskolan.

Ta fasta på frågor

I boken finns totalt ett trettiotal undervisningsförslag att välja mellan, samtliga förankrade i tidigare forskning. Barbro Westlund ger också flera förslag på hur barnen kan få stöd i att utveckla en fullgod svenska, samtidigt som flerspråkighet bör uppmuntras.

»Men även ett större antal barn med svenska som sitt modersmål behöver få stöd i att utvecklas både språk- och kunskapsmässigt«, säger Barbro Westlund.

»Att kunna skilja på fakta och fantasi i bilderböcker påverkar senare förståelse för vad källkritik är och varför den är viktig.«

Att arbeta aktivt med faktaböcker i förskolan är också ett sätt att ta fasta på de många frågor om hur och varför som barn har en tendens att ställa.

»Att arbeta med faktabilderböcker kan påverka barnens läsnäring och läseengagemang på sikt. Små barn har nämligen ett naturligt intresse för att förstå världen omkring sig, och den nyfikenheten bör vi ta tillvara«, säger Barbro Westlund.

Hur kan arbetet med faktabilderböcker bidra till att förbereda barnen inför skolan?

»Det är oftast läsning av sakprosa eller läromedels-texter som ställer till bekymmer i skolan. Texterna blir alltmer komprimerade, både vad gäller ämnesord och grammatiska konstruktioner. De är också uppbyggda på ett annat sätt. I boken ger jag flera konkreta förslag på hur barnen kan upptäcka skillnaden mellan hur man läser och samtalar om faktatexter respektive berättande texter.«

På ett samhälleligt plan är ett aktivt arbete med faktabilderböcker något som kan bidra till att stärka barnens demokratiska förmåga.

»Att kunna skilja på fakta och fantasi i bilderböcker påverkar senare förståelse för vad källkritik är och varför den är viktig«, säger Barbro Westlund.

Vad hoppas du att läsaren får med sig av boken?

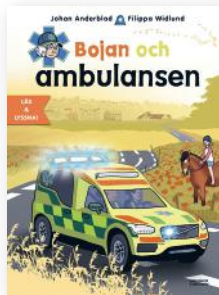
»I boken betonar jag varför det är viktigt att aktivt arbeta med faktabilderböcker, inte minst utifrån ett språk- och kunskapsutvecklande förhållningssätt. Men allra mest önskar jag att boken bidrar till att ge mycket inspiration och arbetsglädje i arbetslaget!«

Barbro tipsar om faktabilderböcker

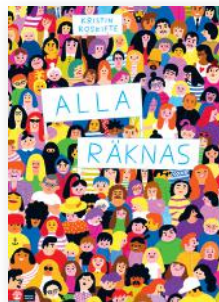
Emma går till tandläkaren Av Gunilla Wolde

En riktig barnboksklassiker. Vardagsnära berättelse om hur det är att gå till tandläkaren i kombination med tidlösa illustrationer.

Bojan och ambulansen Av Johan Anderblad och Filippa Widlund

Bilderboksmagi för alla små fordonsfantaster. Här blandas fakta och saga tillsammans med fina och detaljrika bilder.

Alla räknas Av Kristin Roskifte

Hurra för att alla är olika! Välkommen till en myllerbok där du kan räkna människor. Som en deckare kan du följa dem och se hur deras historier flätas samman. Här finns många små och stora hemligheter att upptäcka i bilderna för den med skarp blick.

Fantastiska fakta om djur från förr Av Maja Säfström

Du kanske redan vet en hel del om dinosaurier, men visste du att det på jorden också har levt gigantiska trollsländor, bävrar med horn och ödlor med vingar på benen?

Så läser du *tillsammans* med barn som är nya i svenska språket

AV JENNY DAMBERG

Helena Mattsson

Helena Mattsson, pedagog på förskolan Agnesberg, arbetar aktivt med de många möjligheter högläsning öppnar upp för. Här delar hon med sig av insikter och tips för att läsa med barn som är nya i svenska språket.

»Det är viktigt att utgå från individen, och individens behov. En start för ett barn som håller på att lära sig det svenska språket kan vara att börja med en bilderbok. Bläddra tillsammans, stanna upp vid olika ord, förstärk med konkret material och TAKK. Att arbeta med konkret material för att förstärka innehållet är något vi ofta gör. Att dramatiska händelser ur boken för barnen, för att återkoppla till dess handling och för att sätta den i ett sammanhang, är också en metod.

Vi arbetar både med fysiska böcker och med en digital boktjänst som möjliggör för ett annat sätt att läsa tillsammans med barnen. Digitala verktyg gör det möjligt att anpassa högläsningen på nya sätt som ett komplement till »vanlig» högläsning, genom att exempelvis projicera upp sagan och läsa högt för barnen, zooma in, diskutera, eller lässlyssna på andra modersmål.

För barn som inte har svenska som modersmål är det viktigt att stanna upp och benämna och förklara ord och att läsa boken vid flera tillfällen. Det är också viktigt att barnen får höra boken både på svenska och på sitt modersmål. Vi erbjuder böckerna på barnens modersmål via den digitala boktjänsten och uppmuntrar

vårdnadshavarna att läsa samma böcker som vi läser i förskolan hemma, men på sitt modersmål. Vi har även uppmuntrat dem att lämna böcker till oss så att vi kan ha fysiska böcker på barnens modersmål på förskolan.

Just nu är vi i en process för att skapa ett hallbibliotek som alla barn på förskolan kan ta del av, där de kan låna böcker för att läsa hemma.

Jag brukar läsa boken själv innan jag läser den för barnen för att i förväg kunna tänka ut lämpliga frågor men också bra svar. Ibland frågar jag inget alls. Vi bara läser tillsammans och så får barnens spontana frågor och tankar styra samtalet. Vi har också färdiga mallar för boksamtal på min avdelning om man behöver inspiration till frågor. Högläsning är ingen statisk aktivitet – för mig förändras den utifrån vilka barn man läser för, bokens innehåll, min intention som pedagog och vad barnen uppmärksammar i boken.

Gruppsammansättning är viktig. Ibland kan det vara bra att ha samma språkliga nivå på gruppen och lägga utmaningen på samma nivå, men ibland behöver barnen också språkliga förebilder i form av ett andra barn. Vissa barn behöver utmaning i form av kapitelböcker och svårare reflektionsfrågor om bokens innehåll, andra barn behöver en kortare bok med många bilder att stanna upp kring och inte för många frågor om bokens innehåll.

Talar barnen svenska går det generellt att lägga nivån högre, ställa mer nyanserade frågor och uppmuntra barnen att återberätta på ett annat sätt. Pedagogerna har en viktig uppgift i att göra gruppsammansättningar som gynnar alla barns behov, så att det inte blir för svårt för vissa medan andra kan behöva en extra utmaning.«•

Varsågod!

En relationsskapande aktivitet som passar bra för en ny grupp eller som uppvärmning.

Jag tycker om ...

Mål

- Utveckla förmågan att lyssna, reflektera, framföra egna uppfattningar och förstå andras perspektiv.
- Känna sig trygg i sin identitet.

Du behöver

- Fri golvyta

Utdrag ur
Aktivitetkort
Samspel och
empati

Gör så här:

Sitt i en cirkel. En i taget får säga »jag heter ... och jag tycker om ...« och berätta något som den tycker extra mycket om. Låt alla få tala till punkt. Genomför gärna övningen i en mindre grupp så att barnen orkar behålla fokus.

Variera och utmana vidare:

Gör en utställning med collage som visar saker ni tycker om. Rita och använd tidningar och foton. Det kan finnas allt ifrån glassar, kattungar och gosedjur i collaget.

Eller gå in i en roll och se världen ur ett annat perspektiv. Hur gör man för att låtsas vara en hund eller fisk? Kan man låtsas vara en luftballong? Hur gör man då?

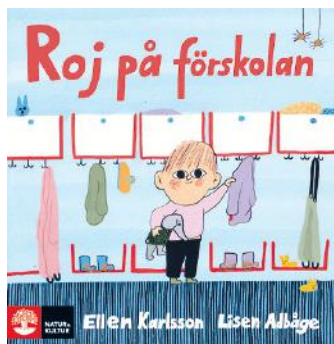
Illustration: Cristina Jäderberg

Om Aktivitetkort i förskolan – Samspel och empati

Aktivitetskorten kan användas som en del i den planerade verksamheten, eller användas till spontana aktiviteter – du ska kunna »rycka« ett kort och göra en aktivitet, och veta att det du gör har ett mål som är förankrat i läroplanen.

Korten levereras i en låda med 50 aktivitetkort sorterade efter områdena: **Ny grupp & uppvärmning**, **Vänskap & samarbete**, **Känslor**, **Koncentration**, **Taktila övningar/massage** samt **Avslappning**.

Roj på förskolan

Av Liden Adbåge och Ellen Karlsson

Roj har börjat på förskola och dagarna är innehållsrika. Oftast börjar de med en spännande språngmarsch till förskolan. Sen ska det sjungas och ätas och vilas och lekas innan det är dags att gå hem.

Passar till åldrarna 1–3.

Att trösta ett monster

Av Jesper Cederstrand och Clara Dackenberg

Att trösta ett monster är en berättelse om att ta emot någon annans sorg. Det är en berättelse om en liten människa som försöker, och tror sig misslyckas. Men så visar det sig att den stora trösten är någon som stannar kvar även när tårarna aldrig verkar ta slut.

Passar till åldrarna 3–6.

Vara vuxen

Av Anna Fiske

I början av livet är du en bebis. Sen växer du upp till ett barn, en ungdom och förr eller senare blir du vuxen. Vuxna är vuxna i många år. Men hur är det egentligen att vara vuxen?

Passar till åldrarna 3–6.

Här är alla andra

Av Mimi Åkesson

Illustrationer av Linda Bondestam

I den här boken får vi möta många människor. De som har ett syskon och de som har något annat. De som leker och vill vara med – och de som inte vill vara med. De som är utklädda och de som känner sig utklädda.

Passar till åldrarna 3–6.

Alla är barn

Av Britta Persson

Illustrationer av Lisen Adbåge och Emma Adbåge

Det kan vara bra att komma ihåg att vi alla är barn, alla är djur. Någon är glad, någon är sur. Tätt bakom sanningarna hopar sig frågorna: Vem är rolig? Vem är rik? Vem saknar sin mamma? Vem är ofödd? Vem är lik? Kan det vara samma?

Passar till åldrarna 3–6.

Billie, Korven och fjället

Av Julia Hansson

Billie, Korven och mamma tar bussen till fjällen. Billie får prova skidor och pjäxor, hon ska gå i skidskola. Mamma tittar på för hon har så mycket på jobbet och är dödstrött. Billie tycker att backen är för stor och mamma märker inte ens när Billie vinkar.

Passar till åldrarna 3–6.

Micaela Favilla

Micaela Favilla

Micaela Favilla är illustratör och författare. Främst gör hon illustrationer till barnböcker och läromedel, men även till serier, spel, pysselböcker och korsord. Micaela har bland annat gjort alla illustrationer i serien *Väplarna*.

→ Följ Micaela på instagram: [micaelifavilla_toppjobb](https://www.instagram.com/micaelifavilla_toppjobb)

Berätta om ditt jobb – vad gör du om dagarna?

»Jag är illustratör och författare, så jag sitter oftast försjunken i någon historia. Jag läser manus, skissar, gör research, skriver manus, ritar, färglägger och har antingen storhetsvansinne för att det blir så bra, eller är superfrustrerad över att det blir skit. Och så konstruerar jag korsord också, idag har jag suttit och arbetat med ett korsord för tidningen KP. Det är jättekul och skönt för hjärnan för jag får vara kreativ på ett helt annat sätt.«

Berätta hur din process ser ut när du skapar en karaktär.

»Jag läser först manuset noga, där finns ju grunden till hur karaktären är. Utifrån det kan jag hitta på hur den skulle kunna se ut. När jag sätter igång att skissa börjar jag alltid i någon händelse i berättelsen. Jag tar det som känns roligast först, där jag tror att det kan bli en bra bild. Då utgår jag ifrån situationen och rörelsen. Själva utseendet på karaktären växer fram utefter det.«

Hur ger man karaktärer liv?

»Kanske lite som skådespelare gör, fast att du jobbar i stillbilder. Det gäller att få till kroppsspråk, miner och blickar. Och att hitta tajningen, vilken situation och rörelse blir rolig eller intressant att visa i bild? Du kan också använda dig av kläder, hår eller annat i utseendet för att förstärka karaktärens personlighet.«

På vilket sätt tror du att dina illustrationer får betydelse för de barn som läser böckerna?

»Förhoppningsvis ger de barnen stöd i känslor och tankar kring berättelsen. Ibland kanske de får sina känslor speglade och kan känna igen sig, det blir en bekräftelse. Ibland kanske de får något nytt att fundera över som leder tankarna vidare. Jag hoppas att bilderna ska väcka någon form av intresse hos barnen.«

»Jag läser manus, skissar, gör research, skriver manus, ritar, färglägger och har antingen storhetsvansinne för att det blir så bra, eller är superfrustrerad över att det blir skit.«

Berätta hur tankarna gick när du skapade de fyra karaktärerna i *Väplarna*?

»Jag fick i uppdrag att ta fram figurer som skulle användas i undervisningsmaterial för femåringar. Karaktärerna skulle representera varsitt ämne, så jag tänkte att de skulle vara som ett gäng lekfulla superhjältar med olika förmågor. Jag ville att de skulle ha ganska mänskliga utseenden, men vara neutrala i kön och hudfärg. Figurerna skulle ha varsin färg för att färgkodas i läromedlet, så jag lät färgerna fortsätta i deras hud och hår. När jag senare skrev högläsningsboken gav jag dem ändå namn och kön, men jag tror att deras utseende gör att barnen ofta tolkar dem fritt.«

Poddtips!

Ett bra tips för att ta till sig ny kunskap och bli inspirerad – poddar! Här är tre av våra favoriter.

1

Förskolepodden: Vi pratar förskola

En podcast om förskolan och uppdraget som förskollärare. Diskussion, reflektion och spännande gäster.

2

Förskolan

Tre förskollärare diskuterar förskolans uppdrag, arbetsmiljön, resursbrister, jobbiga föräldrar, dåliga lämningar, pedagogik och storlek på barngrupperna. Mycket skratt, stor igenkänning och allvar i podden om världens bästa jobb!

3

Barnpsykologerna

Två legitimerade psykologer diskuterar ämnen relevanta för föräldrar och pedagoger såsom barns psykiska hälsa, föräldraskap, föräldrastilar, barnuppföstran och barnkultur.

→ Följ oss på Instagram
@nokforskola

Tips på vidareutbildning hos Skolverket

Leda kollegialt lärande för dig som är legitimerad förskollärare

Utveckla din förmåga att leda kollegialt lärande. Utbildningen riktar sig till dig som ska leda det kollegiala arbetet med Skolverkets moduler utan statsbidrag. Kollegialt lärande är ett samlingsbegrepp för olika former av strukturerat, gemensamt arbete, där kollegor tillsammans utvecklar kunskap. Om du vill fördjupa dig i vad kollegialt lärande kan vara eller läsa mer om utbildningen här:

Relationer prisas!

När Malmö pedagogpris delades ut 2022 stod pedagogerna på avdelningen Junibacken på Almgårdens förskola som vinnare. Juryn lyfter fram att pedagogerna på Junibacken har relationer, även med vårdnadshavarna, i fokus. Det är ett framarbetat förhållningssätt som skapar trygghet för både stora och små.

»Det gäller att vara nyfiken på vårdnadshavarna också, man jobbar ju med hela hemmet. Vi ger dem alltid några minuter vid lämning och hämtning och småpratar lite. Vi ger även utrymme för samtal utanför utvecklingssamtalen, om vårdnadshavarna känner ett behov av det. På utvecklingssamtalen lyfter vi det positiva, men eventuella svårigheter tar vi direkt, då ska man inte behöva vänta i flera månader,« förklarar Josefine Ekholm, förskollärare på Junibacken.

Arbetslagets tips för goda relationer med vårdnadshavare:

- Var alltid välkomnande!
- Lägg extra fokus på att skapa tillitsfulla relationer med både barn och vårdnadshavare.
- Var nyfikna i mötet med varandra.

Foto: Lina Haskel

Tävla och vinn med Kompisar!

I augusti kommer en nyhet – **Kompisar förklarar Barnkonventionen**, där Kanin, Igelkott och alla de andra kompisarna förklarar Barnkonventionens artiklar genom situationer som barnen känner igen och kan relatera till. Nu kan du vinna boken tillsammans med ett stort Kompisar-paket!

Vill du vinna ett av våra fina Kompisar-paket?

3 vinnare får ett paket med Kompisar förklarar Barnkonventionen, Tio kompisböcker om Barnkonventionen, En pekbok om Känslor, En pekbok om Förskolan samt Kanin och Igelkott som handdockor!

Så här tävlar du:

Skanna koden och svara på frågan »Vad vill DU att Kompisar ska förklara för din barngrupp?»

Psst! Du kan även tävla på nok.se/hejforskola/tavling

Sista dagen att tävla är 15 september.

Trygghet i förskolan **påverkar små barns utveckling och lärande**

Trygga relationer med förskolans pedagoger är en förutsättning för de yngsta barnens utveckling och lärande. Att förstå anknytnings betydelse är därför en nyckel för ett gott bemötande.

Birthe Hagström

Anders Broberg

Malin Broberg

Om boken och författarna

Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande kom första gången 2012. 2023 års nya utgåva är uppdaterad med ny forskning och anpassad till Lpfö 18. Malin Broberg är leg. psykolog, professor i psykologi och rektor för Göteborgs universitet. Birthe Hagström är förskollärare, speciallärare och fil.dr i pedagogik. Anders Broberg är leg. psykolog, leg. psykoterapeut och professor emeritus i klinisk psykologi vid Göteborgs universitet.

En trygg anknytning lägger grunden för att barn ska kunna utforska världen omkring sig under rimligt säkra betingelser. Det berättar Anders Broberg, en av författarna till *Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande* som nu kommer i en ny och uppdaterad utgåva.

»Barns lärande pågår under hela dagen i förskolan. Bäst förutsättningar för lärande får barnen om de har en tillräckligt stabil och pålitlig omsorg, dag efter dag. En förutsägbart dag med pedagoger som barnet känner väl gör att barnet lär sig: »Så här gör vi i min förskola.«

I boken förklarar författarna Malin Broberg, Birthe Hagström och Anders Broberg grunderna i anknytningsteori och visar genom exempel hur denna kunskap kan användas i förskolans vardag, i sammanhang som introduktion, hämtning, samling, lek och vila.

Trygghet bygger på tid och kontinuitet

Anknytning kan beskrivas som ett specialfall av nära känslomässiga relationer. Den som är anknuten söker trygghet, tröst och beskydd hos sin anknytningsperson. Om personen får omvårdnad som ger trygghet och beskydd, när hen söker den andres närhet, kallas anknytningen trygg. Om närhetssökandet däremot inte leder till en ökad känsla av trygghet kallas anknytningen otrygg.

»För att en trygg anknytning ska utvecklas krävs tid, engagemang och kontinuitet i kontakten. I förskolan förutsätter det en arbetssituation där pedagogerna har tillräckligt med tid för att uppmärksamma och svara på barnens olika signaler«, förklarar Malin Broberg.

Små barns anknytning är »relationsspecifik«; samma barn kan alltså ha olika anknytning till olika personer beroende på hur barnets relationshistorik ser ut med just den personen. Många barn utvecklar en särskild relation till en viss pedagog redan vid introduktionen.

»Barn i förskolan vidgar sina relationer med pedagogerna successivt och är också känsliga för personkemi. Det är naturligt att de under en tid känner sig mest trygga med den pedagog de lätt känner bäst under introduktionen och vissa barn kan ha svårare att bli helt trygga med vissa pedagoger«, säger Malin Broberg.

Så visar sig trygga relationer

Hur vet man då att ett barn kan använda sig av pedagogerna på förskolan på ett sätt som skapar trygghet hos barnet? Det viktigaste att vara uppmärksam på är om barnet:

1. Använder den vuxne som en trygg bas = vågar utforska omgivningen för att barnet känner den vuxnes trygga närvaro.
2. Vänder sig till den vuxne som till en säker hamn = någon att ty sig till när barnet känner sig ängslig, orolig eller har slagit sig.
3. Faktiskt lugnar ner sig när det kommer till den säkra hamnen; och kan återvända till att utforska världen med hjälp av denna.

Anknytning och utforskande är som kommunicerande kär. Det innebär att så länge allt är »frid och fröjd« har barnet

energi och kraft att ägna sig åt utforskande. Men så fort barnet blir ängsligt/oroat stängs utforskandet ner. All kraft går då i stället åt till att försöka åstadkomma önskad närhet till en trygghetsskapande vuxen. Det är ett av skälen till att man ibland kan se små barn som inte förmår engagera sig i någon aktivitet på förskolan, berättar Birthe Hagström. Risken för detta ökar framåt eftermiddagen, när barnet börjar bli trött och det gått lång tid sedan barnet träffade sina föräldrar.

I vissa lägen är det ofrånkomligt att anknytningssystemet slås på, till exempel för att barnet ramlar och slår sig, och att den enda vuxna som finns till hands är en vikarie som barnet inte hunnit lära känna. Det är ingen katastrof, men det är viktigt att det inte händer för ofta.

»För att förskolan ska kunna fullgöra sin viktiga uppgift – att stödja barns lärande – behöver förskolans vardag karakteriseras av att barnens anknytningssystem befinner sig i viloläge under större delen av tiden. Det är bara då som barnen kan utforska världen omkring sig med liv och lust. För att uppnå detta är rutiner och förutsägbart av stor vikt«, säger Birthe Hagström.

»Forskning visar att om de flesta barn i gruppen är trygga med pedagogerna och verksamheten är stabil och förutsägbart så är det lättare för nya barn som introduceras att utveckla trygghet.«

»Forskning visar att om de flesta barn i gruppen är trygga med pedagogerna och verksamheten är stabil och förutsägbart så är det lättare för nya barn som introduceras att utveckla trygghet. Då är det också lättare för nya pedagoger att komma in och få barnens tillit.«

Hur kan förskolan fungera som en kompenserande kraft?

Barn kommer vanligtvis till förskolan någon gång under sitt andra levnadsår. Vid det laget har de redan utvecklat anknytningsrelationer till en eller flera vuxna personer. Det innebär att barnen kommer att möta sina pedagoger baserat på erfarenheterna av samspel med vuxna som de redan lärt känna, oftast föräldrarna. De flesta barn har blivit positivt bemötta när deras anknytningssystem slagits på där hemma, och det underlättar på sikt relationen till förskolepedagogerna även om inskolningen kan vara tuff. Men en del barn har inte lärt sig lita på att vuxna hör deras signaler eller reagerar med trygghet och omsorg när anknytningssystemet aktiveras. De kommer därför till förskolan med otrygga inre arbetsmodeller. I boken diskuterar författarna den utmaning detta innebär, och ger olika exempel på hur förskolan kan fungera som en kompenserande kraft för dessa barn. •

Så blir introduktionen en trygg start

AV JENNY DAMBERG

Varje introduktion är unik. Lyhördhet och flexibilitet inför varje barns behov och förutsättningar är därför avgörande. Inte bara för barnet, utan också för en god relation mellan förälder och förskola.

Att bygga upp tillit till nya vuxna och klara av att skiljas från sin vårdnadshavare väcker starka känslor. Särskilt för de yngsta barnen är det en process som tar mycket kraft – hela världen så som man lärt känna den under sin första tid i livet förändras när hemmatillvaro byts mot förskola en stor del av dagen.

Allt som är nytt och obekant kan vara spännande och intressant, men nya intryck är även en påfrestning för barnen. Kontinuitet i så stor utsträckning som möjligt är därför viktigt.

Det finns ingen forskning som visar hur »den bästa« introduktionen ska gå till. Någon sådan kan inte finnas, eftersom varje barn har unika förutsättningar och behov. I stället är det som väger tyngst lyhördhet och flexibilitet. Det konstaterar Gunilla Niss, förskolepsykolog och författare till boken *Den viktiga introduktionen*. Vissa barn behöver längre tid på sig för att hitta rätt i den nya miljön, andra kortare. Däremot är målet med introduktionen gemensamt: Att skapa en positiv start för alla barn och början till ett gott samarbete mellan vårdnadshavare och pedagoger.

Introduktioner förekommer inte bara när ett litet barn för första gången börjar förskolan. En del barn byter förskola. De har erfarenheter av att vara i förskolan och för dem är därför inte allt nytt, men människorna är nya. Det behövs med andra ord en introduktion även för dem, men på ett annat sätt.

I *Den viktiga introduktionen* tar Gunilla Niss även upp introduktion inom förskolan, när barn byter avdelning, och visar på stöd för övergången till förskoleklass och fritidshem. •

Gunilla Niss

Gunilla Niss är författare och leg. psykolog. Hon har lång erfarenhet av handledning och utbildning av personal inom förskola och skola.

Mer om
boken

Den viktiga introduktionen är en ny, utökad och uppdaterad upplaga av *Att börja förskolan* (2017). Till boken finns en studiehandledning samt mallar och underlag som kostnadsfritt kan laddas ner på nok.se.

5 tips

för den **viktiga** introduktionen ∴...

Illustrationer: Yunin Ström

- 1.** Barnets anknytning till dig som pedagog och separationen från vårdnadshavaren är det mest centrala under introduktionen.
- 2.** Låt första dagen vara en onsdag så att de »gamla« barnen hunnit landa i sin grupp. Måndagar är en viktig dag för att »plocka tillbaka« barnen som redan finns i gruppen.
- 3.** Se till att barnet är i samma lilla grupp under hela introduktionen, med samma pedagog.
- 4.** Innan vårdnadshavaren lämnar förskolan behöver barnet ha hunnit få en trygg och tillitsfull relation till någon eller några av er pedagoger.
- 5.** Även om introduktionen är avslutad har de nya barnen fortfarande behov av stöd. Något ni kan göra för att möta detta är att se till att »rätt« pedagog tar emot barnen på morgonen.

Två modeller dominerar vid introduktionen enligt ny forskning

Sedan 2021 pågår vid Lunds universitet ett större forskningsprojekt om introduktion i förskolan. Som ett led i detta har forskarna kartlagt hur introduktionen organiseras i dag, genom en större enkätundersökning bland svenska förskolor. Hur introduktion överlag går till har inte tidigare varit nedtecknat.

I enkäten framkommer att två modeller helt dominerar.

Två modeller dominerar helt. Dels den »traditionella modellen«, där introduktionen sker gradvis under en tiodagsperiod. Dagarna är inledningsvis korta, cirka 2,5 timme per dag. I den »föräldraaktiva modellen« är dagarna längre, cirka fyra timmar, men introduktionen tar å andra sidan bara sju dagar.

I båda fallen är vanligtvis en till två pedagoger ansvariga för introduktionen. Cirka 15 procent av deltagarna i studien svarade att de inte har en tydligt definierad introduktionsmodell. En förklaring, skriver forskarna, kan vara att dessa förskolor använder flexibilitet som en medveten strategi.

Projektet förtöjper. I en pågående studie tittar forskarna närmare på föräldrarnas roll under introduktionen, vilken skiljer sig åt mellan de olika modellerna.

Till alla pedagoger

Jag hoppas att boken kommer att ge idéer som kan vara till hjälp när ni tillsammans i arbetslaget planerar för hur nya barn och deras familjer på bästa sätt ska introduceras till er förskola. Introduktionsarbetet handlar framför allt om att barnen ska bli trygga i sin nya miljö. Samarbetet mellan er vuxna runt barnen är avgörande för att de ska må bra och trivas. Det intresse och engagemang som ni pedagoger tar emot barnen med redan från starten ger dem lust att vilja vara tillsammans med er och de andra barnen. Ett- och tvååringarna tar med ert stöd sina första steg in i en gruppverksamhet som lägger en viktig grund för livet utanför hemmet under deras mest formbara år. En förskola som barnen så småningom ska lämna för att gå vidare till förskoleklassen och fritidshemmet med gott självförtroende och en stark självkänsla: »Jag är omtyckt och respekterad.« »Jag är en som kan.« »Jag får hjälp när jag behöver.«

Hälsningar från **Gunilla Niss**

Nå fram genom ...

Genom att rita samtidigt som man pratar förstärks kommunikationen. Ritprat är bra för alla – men kan göra särskilt stor skillnad för barn med utmaningar inom kommunikation och socialt samspel.

En bild säger mer än tusen ord. Men gäller det även mina enkla streckteckningar? Ja, är svaret från författarna till den kommande boken *Samtalsmetoder i förskolan*, där ritprat är en av de metoder som presenteras. Att rita samtidigt som man pratar förstärker det som sägs. Det passar alla barn, men är särskilt viktigt att använda för barn som har utmaningar inom kommunikation och socialt samspel.

»Ritprat hjälper barn som har svårt att skapa inre bilder och förstå sammanhang. Det underlättar för barnen att rikta sin uppmärksamhet och skapar delaktighet«, säger Cajsa Jahn som är en av de tre författarna till boken.

För den som känner sig osäker på den egna handens förmåga har författarna ett lugnande medskick:

»Det är viktigt att det man ritar är så enkelt som möjligt så att det blir lätt för barnet att tolka. Undvik helst för många detaljer. Man ritar streckgubbar med pratbubblor för vad personerna säger och tankebubblor för vad de tänker.«

Specialpedagogisk kompetens

Författarna Cajsa Jahn och Malin Reuterswärd är pedagoger med lång erfarenhet av att arbeta med barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Båda handleder även andra pedagoger i hur man anpassar och kompenserar för dessa barns svårigheter. Tydliggörande pedagogik och lågaffektivt bemötande är två nyckelbegrepp. David Edfelt har under många år undervisat på specialpedagogiska institutionen vid Stockholms universitet och handleder i många förskolor. I den kommande boken *Samtalsmetoder i förskolan* presenterar de tre författarna redskap för att kommunicera genom metoder som seriesamtal, sociala berättelser, sociala manus, samtalsmatta och pekprat.

»I grund och botten kommer man ganska långt med prat, det gör man ofta, men med vissa barn behöver man förstärka budskap och information genom bilder, tecken, gester eller på andra sätt«, säger David Edfelt.

»I undervisningen kan ritprat användas för att förstärka det man går igenom, men det är också ett bra sätt att bryta ner och begripliggöra det som ska ske under en dag på förskolan. Och för att fånga upp sådant som skett, och som gått snett«, berättar Cajsa Jahn.

Ritprat kan användas både enskilt med ett barn eller i grupp för att förklara olika situationer som uppstått men också som förberedelser inför något som ska hända.

ritprat

Det är ett effektivt sätt att lösa konflikter mellan barn.

»Att prata om det man ser på pappret fyller en viktig funktion, det händer något när man pratar om något som ligger utanför en själv. Det bildas en triangel: den vuxne, barnet, bilden. Att prata om det som händer på bilden är ofta lättare än att prata om inre bilder, känslor och föreställningar«, inflikar David Edfelt.

»Det är viktigt att det man ritar är så enkelt som möjligt så att det blir lätt för barnet att tolka. Undvik helst för många detaljer.«

Pedagogen ritar

Det är pedagogen som är samtalsledare och ritar, även om barnet eller barnen deltar i samtalet. Oftast använder man bara penna och papper. Samtalar man med ett eller två barn ska man se till att kunna sitta ostört. I större grupp kan ritpratet i stället äga rum på ett stort papper, en whiteboard eller en interaktiv skrivtavla.

»Ofta behöver man gå igenom samma situation flera gånger«, säger Cajsa Jahn.

Och understryker:

»Var inte rädd att börja. Det krävs inga konstnärliga färdigheter för att ritprata. Ju enklare desto bättre. Ge inte upp – övning ger färdighet!«, säger Cajsa Jahn.»

David Edfelt

Cajsa Jahn

Malin Reuterswärd

Boken utkommer
6 november 2023.
Läs mer om författarna
på jahnreutersward.se
och psykologdavid.se

Studiehandledningar till förskoleserien

Vet du att det finns studiehandledningar till böckerna i *Förskoleserien*? Du får en fördjupad insikt kring varje boks innehåll genom samtal och praktiska övningar. Läs boken och diskutera vidare tillsammans utifrån handledningen på exempelvis APT!

Kompisars materialbank!

Lär er om värdegrundsarbete tillsammans med Kanin & Igelkott – nu har vi samlat allt du behöver veta om Kompisar på deras alldeles egna materialbank!

Ladda ner extramaterial på nok.se/kompisar-materialbank

Spana in Pedagogikwebben!

Här finns kompetensutveckling och inspiration för dig som arbetar i pedagogisk verksamhet. Utifrån olika teman under året hittar du aktuella böcker och onlinekurser, förmånliga erbjudanden, läs- och lyssningstips, intervjuer och kontaktuppgifter till våra föreläsande författare.

nok.se/pedagogikwebben/forskola

HEJ förskolepedagog

Hur tänker du kring bra **relationsstärkande aktiviteter på förskolan och har du några tips?**

Elsa Geijer
Förskollärare och rektor,
Andante förskolor,
Stockholm

När jag tänker på relationsstärkande så tänker jag på det som två delar, relationen med mig och relationen mellan barnen i en barngrupp.

Att skapa relationer med nya barn
Vid ett första möte brukar jag ha på mig ett stort smycke, något som drar blickar till sig. Barn kommer gärna fram och tittar och greppar och där och då öppnas en portal för ett möte där vi kan prata om t.ex. färg eller form. Någon kanske vill prova att ha det på sig eller att hålla i det. Ett tillfälle för att starta en dialog.

Att underlätta för relationerna i barngruppen
Att ha koll på namn och att veta vem som är vem är viktigt för alla relationer. En relationsstärkande aktivitet som jag tycker är givande är sånger och ramsor där barnens namn vävs in i sången. Inte nödvändigtvis renodlade namnsånger utan mer byta ut till deras namn i vanliga sånger eller olika aktiviteter.

Alexander Henriksson
förskollärare,
Grindstugans förskola
i Gustavsberg

I förskolan sker naturligtvis den största delen av utvecklingen och lärandet i ett socialt forum. I detta forum ser jag att de undervisningssituationer som kan uppfattas som glädjefyllda men som också vågar ta barnens undringar och funderingar på allvar är de mest relationsstärkande stunderna. Det handlar alltså om ett lyssnande och en förmåga att vidareutveckla och fånga upp barnen. Att i helgrupp eller i tvärgrupper stärka barnens tillit till sig själva och varandra.

Några exempel är:

- Boksamtal som får ta tid.
- En dramalek!
- En styrd lek. (»Kanelbullen« är ofta uppskattad).
- Att förundras tillsammans – över olika saker.
- En samling, men med lyssnandet i fokus och som en lärorik sammanhangsmarkering.

Kitti Lundquist
Barnskötare på Stjärnans
förskola i Tyringe och driver
kontot fiffiga_larmiljoer på
Instagram

Jag tycker det är svårt att välja ut en aktivitet som är bäst för relationsskapande mellan barn-barn eller barn-pedagog. Alla aktiviteter som matsituationer, blöjbyte eller fri lek bygger på att skapa relationer. Goda relationer ger trygghet och trygga barn blir lärande barn.

De två senaste åren har vi fått möjligheten att jobba med *Kompisböcker för de yngsta* med Kanin och Igelkott och *Kompisböcker baserade på Barnkonventionen*. I vårt arbete med dessa böcker har barnen fått två nya kompisar, som under dagen hänger med på alla äventyr barnen är på. Kanin och Igelkotts vänskap till barnen har skapat en trygg relation genom de olika böckerna. Böckerna ger en bra grund för barnen att stå i för att skapa goda relationer.

NATUR &
KULTUR

Ett helt nytt resestipendium för dig
som vill ta del av internationella
undervisningsmetoder utomlands.
Läs mer och sök senast 1 oktober
på nok.se/resestipendium

Sök rese- stipendium!